

SEMINARSKA NALOGA

MAURICE RAVEL

KAZALO

- I. UVOD
- II. MAURICE RAVEL
  - A) Življenje in delo
  - B) Bolero
- III. MOJE MNENJE, SPOZNANJE
- IV. VIRI (literatura)

I. UVOD

Maurice Ravel je bil poleg Claudea Debussyja najbolj zaslužen za razvoj francoske glasbe v 20. stoletju. O njem je nasploh veliko znanega. Za tisti čas je živel razmeroma dolgo in je napisal precej skladb. V njegovi glasbi je zanimiva povezava med njegovim rojstnim krajem, njegovim kasnejšim prebivališčem in španskimi koreninami po mamini strani. Vedno je iskal nove načine, najraje pa je imel tradicionalne španske melodije in sploh melodije s španskim pridihom. Večina ljudi ga verjetno najbolj pozna po njegovem baletu *Bolero*, vendar pa je njegova zbirka skladb zelo obsežna. Za glasbene poznavalce so zanimive še druge njegove skladbe, med katerimi so tudi *Vodne igre*, *Španska rapsodija*, *Španska ura*, *Couperinov nagrobnik* in druge.

Za Mauricea Ravela sem se odločil predvsem zaradi Bolera, sicer pa smo že v osnovni šoli imeli podobne predstavitve in se je nekdo odločil, da predstavi njega. Po predstavitvi sodeč se mi je zdel zanimiv in sedaj sem ugotovil, da je res. Njegov *Bolero* ima zelo preprosto glavno melodijo, ki se je ni težko zapomniti. Velika je raznovrstnost sodelujočih instrumentov in to da po mojem mnenju temu delu še poseben čar.

II. MAURICE RAVEL

A) Življenje in delo

Kot kultiviran in izbrušen poznavalec pariških glasbenih krogov je Maurice Ravel s tekočimi in natančnimi, vendar izjemno izvirnimi skladbami francoski glasbi pomagal stopiti v dvajseto stoletje. Spada med impresioniste. Rodil se je 7. marca, leta 1875. Nekateri menijo, da sta rojstno mestece Cibourne, nedaleč od španske meje, in baskovski izvor Mauricea Ravela po materini strani morda vplivala na bodočega skladatelja in ga spodbujala, da je dal v svoji glasbi prednost tradicionalnim španskim melodijam. Toda ta domneva je težko sprejemljiva, če pomislimo, da se je Ravelova družina preselila v Pariz istega leta, 1875, ko se je rodil Maurice, ki se ni nikoli več vrnil v rojstno deželo. Oče je bil inženir švicarskega rodu; morda je imel skladatelj zaradi tega dejstva in materinega izvora raje tuje skladbe, predvsem španske.

Ravel se je rodil trinajst let po Debussyju in gotovo je ta slavni kolega vplival nanj. Maurice je že s sedmimi leti kazal nadarjenost za glasbo. S štirinajstimi se je vpisal na Konservatorij, kjer se je učil klavir in kompozicijo. V razredu je bil vedno med prvimi in je prejel več odlikovanj, tako da je komaj po dveh letih študija takoj prestopil v višji razred klavirja. Na njegovo zgodnje ustvarjanje sta vplivala Satie in Wagner. Med osemnajstim in dvajsetim letom je napisal *Balado o kraljici, ki je umrla od ljubezni* (*Ballade de la reine morte d'aimer*), *Antični menuet* (*Menuet antique*) in *Habanero*. Z Antičnim menuetom je zbujal občudovanje tedanjih glasbenikov in simbolističnih pesnikov. V istem času je napisal tudi *Groteskno serenado* (*Serenade grotesque*) in *Tri romantične valčke* (*Trois valse romantiques*). Odzivi kritikov na prve predstavitve Ravelove glasbe so bili negativni. Mnenje so spremenili šele leta 1899 po zaslugi krstne izvedbe *Pavane za umrlo infantinjo* (*Pavane pour une infante defunte*). Temu delu je sledil drug uspeh, *Vodne igre* (*Jeux d'eau*). Leta 1904 je napisal še mojstrovini *Zrcala* (*Miroirs*) in *Sonatino* za klavir, ter odšel s Konservatorija. Leta 1906 je izvedba *Naravnih zgodb* (*Histoires naturelles*) sprožila škandal. Zaradi drzne skladbe in kasneje zelo ostre kritike se je Ravel umaknil na podeželje, v Valvins, kjer je v kratkem času ustvaril slavno *Špansko rapsodijo* (*Rhapsodie espagnole*). K španskim temam se je vrnil leta 1907 z operno predstavo *Španska ura* (*L'Heure espagnole*). Temu so sledila še druga dela. Zagrizeno je delal na *Dafnisu in Hloi* (*Daphnis et Chloe*), ki so ju prvič uprizorili leta 1912. Ta izredna partitura se uvršča o Debussyjevega *Peleasa* in *Melisandro* in v upravičuje teorije tistih, ki vidijo v Ravelu posnemovalca Debussyja. Leta 1913 je spoznal Igorja Stravinskega, s katerim sta postala prijatelja. Uglasbitev njegovih *Treh pesmi japonske lirike* je na Mauricea naredila globok vtis, tako da je napisal *Tri pesmi Stephana Mallarmeja* (*Trois poemes de Stephane Mallarme*) za glas, klavir, godalni kvartet, dve flavti in dva klarineta. Ob izbruhu prve svetovne vojne je skušal Ravel stopiti v letalstvo, vendar so ga zaradi fizične nesposobnosti zavrnil. Postal je bolniški strežnik. Ko se je nehal vojaško udeleževati, je začel komponirati. Končal je *Couperinov nagrobnik* (*Tombeau de Couperin*), ki ga je začel leta 1914. Grozote vojne so mu vdihnile klavirski *Koncert za levo roko* (*Concerto pour la main gauche*).

Ravel se je imel za dovolj mladega, da se je lahko pridružil avantgardi. To je zanj pomenilo začetek novega sloga. Melodije so se odtrgale od harmonij in se zarisale v strog in razkav kontrapunkt. Več miline je Ravel uporabil v *Čarobni besedi* (*L'Enfant et les sortileges*), ki jo je začel leta 1914 in končal leta 1925. Slaven pa je postal z *Bolerom*.

Najboljši pa je Ravel v *Sonati za violino* in dveh *Koncertih za klavir*. Med letoma 1922 in 1928 se je Ravel odpravil na dolgi potovanji po Evropi in v Združene države, kjer je dirigiral in izvajal svojo glasbo. Napisal je *Madagaskarske pesmi (Chansons madecasses)* za glas, flavto, violončelo in klavir.

Za Ravela je bila eksotičnost nadomestna rešitev evropske kulture, katere viri so usahneli. Bil je glas nostalgije, krize stoletja, spomin na ljubljeno, toda odločno zavrženo preteklost. Imeli so ga za škandalozno osebnost, v resnici pa je bil prijazen in zadržan človek. Leta 1933 je zbolel za tumorjem na možganih in odšel na zdravljenje in počitek v Švico, Maroko in Španijo, njegovo stanje pa se ni izboljšalo. Umrli je po operaciji, 28. decembra 1937.

Nekaj najbolj znanih Ravelovih del:

- *Vodne igre – Jeux d'eau* (1901)
- *Naravne zgodbe – Histoires naturelles* (1906)
- *Španska rapsodija – Rapsodie espagnole* (1907)
- *Španska ura – L'Heure espagnole* (1909)
- *Pavana za umrlo infantinjo – Pavane pour une infante defunte* (1899 za klavir, 1910 za orkester)
- *Dafnis in Hloa – Daphnis et Chloe* (1912)
- *Couperinov nagrobnik – Le Tombeau de Couperin* (1917 za klavir, 1919 za orkester)
- *Čarobna beseda – L'Enfant et les sortilèges* (1925)
- *Bolero* (1928)

B) Bolero

Nastanek

Nekega jutra je Ravel sedel za klavir in začel igrati melodijo samo z enim prstom. »Ali se ti ne zdi,« je vprašal prijatelja, »da je ta melodija nekako vztrajna? Poskusil jo bom nekajkrat ponoviti brez vsakršnega razvoja in jo po najboljših močeh poskušal dopolniti z orkestrom.« Ta navidez nepomembni dogodek se je zgodil ravno v času, ko je plesalka Ida Rubinstein prosila skladatelja za baletno partituro. Ravel se je lotil skladbe. Ta je temeljula na preprosti melodiji, ki jo je bil nedavno odkril. Delo, sprva naslovljeno *Fandango*, je bilo končano v petih mesecih, prvič pa so ga uprizorili 22. novembra 1928 v pariški operi, takrat že pod naslovom *Bolero*. Zgodba tega glasbenega dela je preprosta. Mlada ženska začne v medlo osvetljeni kavarni plesati počasen bolero. Drugi gostje začnejo slediti njenemu plesu, ki jih s svojim ritmom vedno bolj omamlja, konča pa se z ekstatičnim vrhuncem. Premiera je doživela le zmeren uspeh, ki ni nakazoval, kakšen plaz se bo usul kasneje. *Bolero* še danes doseže veliko širši krog poslušalcev kot marsikatera druga klasična glasba. Ravelu je bilo verjetno žal, da večina ljudi njegovo ime pozna le kot polovico fraze »Ravelov Bolero«, a njegov smisel za ironijo ga ni pustil na cedilu niti takrat, ko je slišal nekoga pripomniti, da je *Bolero* norost. »To je prava oznaka,« je odgovoril.

Potek in sestava

Bolero je ena sama dolga melodija iz dveh polovic, ki se vedno znova ponavlja v dolgem crescendu (Ravel je določil trajanje 17 minut). Spreminjata se edino glasnost in barva orkestra – celo spremljevalni ritem in tonski način ostaneta nespremenjena (tonski način se spremeni tik pred koncem).

Na začetku so predstavljeni trije izključno glasbeni elementi: topotajoči nizki toni s čeli in violami v pizzicatu poudarjajo ritem, tako kot plesalec flamenca tleska s prsti; ritem malega bobna priključuje v spomin bolero, španski ples iz 18. stoletja; v četrtem taktu pa se s solo flavto oglasi ena od najbolj znanih melodij v svetu zahodne glasbe. Prvo polovico melodije zelo mehko ponovi klarinet, flavta pa povzame ritem malega bobna. Glasnost rahlo naraste (*mezzopiano*), solo fagot zaigra drugi del melodije, ki jo za njim ponovi še prediren klarinet v e-molu. S tem se zaključi prvi del. *Vsak od naslednjih treh delov sledi istemu vzorcu AABB: prva polovica melodije, ponovitev, druga polovica melodije, ponovitev.*

Drugi del se začne z oboo d'amore, glasnost je še vedno *mezzopiano*. Igrajo rogovi v visoki legi, ritem se nadaljuje z malim bobnom, melodijo pa igrata flavta in trobenta z dušilcem. V drugi polovici ritem bobna prevzame trobenta, tu pa nenadoma slišimo tudi enega od najbolj presenetljivih zvokov v *Bolero* – tenor saksofon. Sledi ponovitev, ki je skoraj v celoti prepuščena sopranino saksofonu, z izjemo zadnjih nekaj taktov, kjer mora zaradi nizkih tonov melodije vskočiti sopran saksofon.

Začetek tretjega dela je primer ravelove izjemne domišljije: čelesta, rog in pikoli – najbolj nenavadna kombinacija instrumentov v vsej skladbi – igrajo temo v treh različnih tonskih načinih. Mavrski zvok druge polovice teme zveni divje in eksotično. Glasnost naraste v *mezzoforte* in v akcijo stopi solo pozavna. Ob ritmu bobna še vedno vztrajajo tudi flavte, viole in rog, del pa se konča s polnejšo različico »zvonečih« instrumentov.

V naslednjem delu je melodija končno prepuščena tudi godalom, sprva z eno samo linijo, v ponovitvi pa z akordi. Drugo polovico naznani krepkeje poudarjen ritem s pihali, pozavnami in tubo. Nato prispeva svoj glas še trobenta, pozavne in godala pa se pridružijo v ponovitvi.

Ravel začne še s petim delom, v katerem bobnu pomagajo pihala, v melodiji pa prevladuje krik trobente. Namesto ponovitve pa se takoj oglasi druga polovica melodije, pri čemer vznemirjenje naraste še za stopničko. Po 300 taktih v istem tonskem načinu se ta nenadoma spremeni za ves orkester naenkrat. Učinek je ta, da histerija doseže vrhunec. Pozavne gromovito napovejo umik, glasba se vrne v prejšnji tonski način, še zadnjikrat opotekajoče izbruhne, nato pa z zadnjim krikom obupa *Bolero* utihne.

III. MOJE MNENJE, SPOZNAVANJE

Menim, da so takšne oblike predstavitev dobrodošle, saj lahko vsak dijak določeno snov predstavi in razloži na nek poseben način oz. na način, ki se ga je sam domislil. Dobro je, ker je lahko dijak ob razlaganju snovi, ki je že v učnem načrtu, hkrati dobi še oceno in to privede do večje koncentracije ocen. Če pa je ocen več, pa ima dijak tudi večjo možnost popravljanja svojih napak. Takšne predstavitve tudi poskrbijo, da je pouk bolj zanimiv, kar se še zlasti pozna pri bolj »dolgočasnih« predmetih. Večini je bolj zanimivo poslušanje svojega sošolca, kot pa profesorja, zato takšne stvari pridejo kar prav.

Glede Mauricea Ravela pa je veliko zapisanega že v uvodu. Maurice je bil zelo nadarjen mladenič. Do življenja je imel zelo brezskrben in vesel odnos. Poleg glasbe so ga zanimale tudi slike in literatura. Pri glasbi pa se je zanimal za eksotiko. V življenju je bil slaven, ne pa tudi bogat. Bil je po svoje srečen, pa tudi bolj zadržan, kar pa je po njegovih besedah podedoval po materi. Zase je dejal, da je imel v življenju le eno samo ljubezensko razmerje, in sicer z glasbo. Všeč so mi njegove skladbe s španskimi prizvoki, ki so običajno bolj živahne. Ampak najboljši je še vseeno večini najbolj znani *Bolero*.

IV. VIRI (literatura)

- MOJSTRI klasične glasbe in njihova dela. 22, Ravel: orkestralna dela – Ljubljana: Mladinska knjiga, 1995
- INTERNET, naslov:
  - www.rtvsllo.si
  - www.epitonic.com
  - www.rz-berlin.mpg.de
  - www.wikipedia.org